

Advies van het Europees Comité van de Regio's over een nieuwe Europese innovatieagenda

(2023/C 79/09)

Rapporteur:	Markku MARKKULA (FI/EVP), voorzitter van de regionaad van Helsinki
Referentiedocument:	Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's — Een nieuwe Europese innovatieagenda COM(2022) 332 final

BELEIDSAANBEVELINGEN

HET EUROPEES COMITÉ VAN DE REGIO'S (CvdR),

Waarom is de innovatieagenda zo belangrijk? Zij kan de transformatie helpen versnellen

1. is ingenomen met de nieuwe Europese innovatieagenda, die een impuls moet geven aan innovatief denken en maatregelen voor innovatie moet stimuleren, met als doel Europa een voortrekkersrol te laten spelen op het gebied van wetenschap dankzij zijn industrieel apparaat, een levendig ecosysteem van start-ups, de randvoorwaarden voor innovatie en het aanwezige talent. Het CvdR benadrukt dat de ambitieuze doelstellingen van het innovatiebeleid van de EU kunnen worden bereikt door versnippering te voorkomen en invloedrijke maatregelen te nemen via doeltreffende samenwerking tussen het bedrijfsleven, de academische wereld, sociale initiatieven en lokale en regionale overheden, op lokaal, regionaal en transregionaal niveau, waarbij onder meer maatschappelijke uitdagingen die het gevolg zijn van de klimaatverandering, de noodzaak van betere weerbaarheid tegen bedreigingen van de gezondheid en digitale transformatie, om er maar een paar te noemen, worden aangepakt.
2. Het CvdR is echter van mening dat de Commissie in haar mededeling nieuwe Europese beleidsgebieden en een grondigere Europese beleidsaanpak van innovatie had moeten voorstellen. In de context van de vele uitdagingen (globalisering, milieu, gezondheid, vergrijzing, ontvolking van grote delen van het platteland en vrede/oorlog) moet de Commissie lering trekken uit deze crises, buiten de geijkte kaders denken en onder meer een debat opstarten over het soort innovatie dat nodig is voor een veerkrachtige Europese samenleving. Van bijzonder belang is de noodzaak om meer aandacht te besteden aan maatschappelijke en sociale innovaties; dat geldt zowel voor innovaties die rechtstreeks verband houden met bovengenoemde uitdagingen, als voor innovaties die verband houden met andere uitdagingen, zoals werkgelegenheid, met name voor jongeren.
3. De Europese Commissie zou zo snel mogelijk aanvullende maatregelen op het gebied van maatschappelijke, sociale en energievraagstukken moeten toevoegen aan de nieuwe Europese innovatieagenda, en deze maatregelen moeten integreren om de maatschappelijke veranderingen in de richting van duurzame groei te versnellen.
4. Beleidsmaatregelen moeten duidelijke doelstellingen omvatten om de dubbele innovatiekloof te dichten: op verschillende gebieden van het innovatiebeleid ligt Europa ver achter op de wereldleiders — de VS en Azië — en binnen de EU is in veel regio's niet genoeg oog voor het cruciale belang van innovatie en zijn de best presterende regio's tot wel negen keer innovatiever dan de slechtst presterende. Het CvdR herinnert eraan dat niet alle regio's over dezelfde technische, personele en financiële middelen beschikken om hun resultaten op het gebied van innovatie te verbeteren.
5. De uitvoering van de nieuwe innovatieagenda vereist radicalere maatregelen dan de EU doorgaans neemt in haar Europese beleidsinitiatieven, en de innovatieprocessen moeten een meer "systemisch" karakter hebben en meer risico's nemen. Er moet een duidelijke, realistische, ambitieuze en meetbare doelstelling zijn, namelijk het verdubbelen van de impact en het halveren van de doorlooptijd.
6. De innovatieagenda moet voor de hele EU een ondubbelzinnig signaal zijn dat zowel onmiddellijk als op de lange termijn impactvolle en concrete maatregelen moeten worden genomen om de dubbele innovatiekloof aan te pakken en plaatsgebonden lokale en regionale innovatie-ecosystemen te bevorderen.

7. Het CvdR is het met de Europese Commissie eens dat de nieuwe innovatiegolf, deeptech-innovatie, die voortkomt uit geavanceerde wetenschap, technologie en engineering, vaak een combinatie is van ontwikkelingen in de fysische, biologische en digitale sfeer, en het potentieel heeft om baanbrekende oplossingen voor mondiale uitdagingen op te leveren. Deze nieuwe golf moet tot doel hebben de multidisciplinaire cocreatieprocessen te versnellen die de maatschappelijke ⁽¹⁾ en sociale ⁽²⁾ innovatie zullen bevorderen om de welvaart en het welzijn van individuen en gemeenschappen te verbeteren en de menselijke aspecten ten volle in aanmerking te nemen, en moet ervoor zorgen dat de ontwikkeling van een universele mentaliteit van ondernemend leiderschap meer oplevert voor Europa.

8. Het CvdR is ingenomen met de erkenning van het proefproject “Partnerschappen voor regionale innovatie” (PRI’s) en meer in het bijzonder met de erkenning van de rol van deze partnerschappen bij de bevordering van geconnecteerde regionale deeptech-innovatievallen met grensoverschrijdende banden en interregionale innovatie-investeringen.

9. Helaas heeft de Europese Commissie de kans niet aangegrepen om in de mededeling te wijzen op de noodzaak van een sterke band tussen lokale innovatie-ecosystemen en de Europese Onderzoekruimte via de hubs van deze ruimte ⁽³⁾.

10. De Europese Commissie en de EU-lidstaten zouden de oprichting van EOR-hubs in het kader van het EOR-actieplan moeten intensiveren om ervoor te zorgen dat O&O&I-partnerschappen en -acties als prioritaire gebieden op de agenda’s van lokale en regionale politieke leiders komen te staan.

Waarom zijn innovaties en leiderschap van de EU op het gebied van deep tech nu belangrijker dan ooit?

11. Europa heeft het potentieel om wereldleider in innovatie te worden op de volgende gebieden: hernieuwbare energie, koolstofarme waterstof, batterijen, digitale technologieën, drones en artificiële intelligentie (AI), high-performance computing, productie en ontwerp van halfgeleiders, gemeenschappelijke industriële rijkdommen, gezondheid en voeding, overheidsopdrachten voor innovatie en samenwerking tussen het bedrijfsleven en universiteiten via EU-programma’s. EU-bedrijven zijn nu al wereldleider op het gebied van hoogwaardige groene octrooien en groene octrooien in energie-intensieve industrieën. Bovendien wordt een vijfde van alle mondiale wetenschappelijke publicaties van topkwaliteit geproduceerd in de EU. Maar om een wereldmarktleider en wereldleider op het gebied van O&O&I te worden, moeten tal van ambitieuze beleidsinstrumenten volledig worden uitgevoerd.

12. Succes kan alleen worden bereikt door middel van met elkaar verbonden lokale/regionale maatregelen. Het CvdR benadrukt dat Europa nog steeds achterblijft bij de VS en China wat betreft de financiering van het hele innovatieproces. Particuliere investeringen groeien er sneller dan elders, maar Europese durfkapitalisten zijn, vergeleken met die in de VS en China, nog steeds relatief risicomijdend wanneer het op aanzienlijke investeringen aankomt.

13. Er zouden lessen moeten worden getrokken uit de vorige twaalf EU-innovatieagenda’s van de afgelopen decennia, die het innovatiepatroon op de volgende gebieden onvoldoende hebben veranderd:

- de overgang naar een doelgerichte creativiteits- en innovatiecultuur;
- de overgang van relatief gesloten clusters naar echt open innovatie-ecosystemen;
- de ontwikkeling van een mentaliteit van ondernemend leiderschap;
- de bevordering van specifieke programma’s voor scholen, met bijzondere aandacht voor vrouwen en meisjes;
- het gericht blijven op start-ups in plaats van op opschalings- en groei-bedrijven;

⁽¹⁾ PRI Playbook: maatschappelijke transformaties en gebruik van maatschappelijke innovatie als een van de instrumenten.

⁽²⁾ OESO-definitie van sociale innovatie (<https://www.oecd.org/regional/leed/social-innovation.htm>).

⁽³⁾ In november 2021 heeft de Europese Raad twintig prioritaire acties vastgesteld, waarvan er één (Het opbouwen van regionale en nationale O&I-ecosystemen om de regionale/nationale excellentie en het concurrentievermogen te verbeteren) de noodzaak schetst om EOR-hubs op te zetten en te testen om het ontstaan van concurrerende O&I-ecosystemen in de hele EU mogelijk te maken, de territoriale verschillen te verkleinen en te zorgen voor een vlottere doorstroming van talenten en investeringen.

- verbeteren van kennisbeheer, gezamenlijke organisatie en synergieën tussen projecten;
- samenwerken met lokale/regionale, plaatsgebonden en thematische ecosystemen voor innovatie;
- goede praktijken op het gebied van benchmarking en benchlearning en concepten van systemische transformatie op mondiaal niveau;
- totstandbrengen van synergieën en uitwisseling van kennis tussen EU-programma's en andere initiatieven om de innovatiekloof te dichten;
- totstandbrengen van Europese partnerschappen, multilevel governance en systemische transformatie.

14. Het CvdR moedigt steden en regio's aan om bij het aanpakken van kritieke maatschappelijke uitdagingen een missiegerichte aanpak te volgen en hun missies vast te stellen, zoals routekaarten en actieplannen voor de Green Deal Going Local en de digitalisering. Daarbij moet rekening worden gehouden met regionale strategieën voor slimme specialisatie en gebruik worden gemaakt van Europese, nationale, regionale en lokale financieringsinstrumenten, zowel publieke als private. De synergie tussen het EFRO, het programma Digitaal Europa en het Horizon-programma moet absoluut worden vergroot, vooral om de samenwerking tussen kmo's, universiteiten, technologiecentra en onderzoeks- en innovatieorganisaties te versterken. Versterking van het netwerk van Europese digitale-innovatiehubs helpt om het regionale innovatie-ecosysteem in goede banen te leiden en Europese corridors en netwerken voor mondiaal leiderschap tot stand te brengen.

15. Het CvdR verwijst naar de succesvolle initiatieven en beste praktijken van steden en regio's, waaronder EU-campagnes waaraan het CvdR heeft bijgedragen, zoals burgerdialogen, innovatiekampen, Europese Ondernemende Regio's en Science Meets Regions, die hebben aangetoond hoe een lokale verankering kan helpen een op uitdagingen gerichte dialoog op gang te brengen met lokale netwerken van diverse actoren, om institutionele en mentaliteitsbelemmeringen bij het aanpakken van maatschappelijke uitdagingen weg te nemen.

16. Het CvdR herinnert eraan dat deep tech gericht is op maatschappelijke vooruitgang en dat rekening moet worden gehouden met het begrip maatschappelijk draagvlak en nut. Dit vereist meer publieke en particuliere investeringen in O&O&I waarmee technologie-neutraliteit wordt bereikt en afhankelijkheid van één specifieke technologie wordt vermeden. Maatschappelijke innovatie omvat probleemoplossend vermogen en ondernemersaspecten bij het aanpakken van verstoringen om waarde te creëren en tegenslagen en negatieve kosten voor de samenleving te voorkomen. Daarom moet bij de uitvoering van de innovatieagenda meer aandacht worden besteed aan alle belanghebbenden op het gebied van O&O&I, met inbegrip van burgers en, meer in het algemeen, de relatie tussen wetenschap en samenleving en de noodzakelijke coconstructieprocessen.

17. Mondiale kennisnetwerken en collaboratief leren zijn van essentieel belang, en daarom kunnen en moeten lokale actoren die deelnemen aan internationale netwerken, zoals wetenschappers, bedrijven en ngo's die wereldwijd actief zijn en met elkaar in contact staan, de relevante kennis en mogelijke oplossingen naar de lokale context brengen.

18. Strategieën voor slimme specialisatie spelen een centrale rol bij het versterken van regionale innovatie-ecosystemen om een duurzame economische groei te stimuleren en maatschappelijke uitdagingen op een bottom-up-, op samenwerking gebaseerde en contextafhankelijke manier op te lossen, met de oplossingen die in studies als beste uit de bus zijn gekomen. Het CvdR is ingenomen met de inspanningen zoals die van het Vanguard-initiatief, om Europese industriële waardeketens op te bouwen op basis van complementariteit in strategieën voor slimme specialisatie.

19. De governance van innovatie zou baat hebben bij diversiteit als het gaat om leiderschaps- en managementpatronen voor het ontwikkelen van gedrags- en managementpraktijken ter ondersteuning van de overgang naar een ondernemersmentaliteit en een cognitieve samenleving — voor alle generaties en over de grenzen heen — die is gebaseerd op een doeltreffende vorm van codesign, samenwerking, kennisdeling en empirisch onderbouwde besluitvorming.

20. Wanneer technologische oplossingen voor een maatschappelijke uitdaging op brede steun kunnen rekenen en hun waarde hebben bewezen, zoals bij het koppelen van de groene en digitale transitie, dient de EU een cruciale rol te spelen bij het scheppen van de randvoorwaarden voor schaalvergroting, uitwisseling en vaststelling van normen waarbij de nadruk ligt op doel en impact, terwijl regelgeving die zou leiden tot technologische lock-ins moet worden vermeden. Om deze steun te versterken kan het nuttig zijn de burgers nauwer bij een en ander te betrekken via diverse communicatie-instrumenten.

21. Het CvdR herinnert eraan dat er steeds meer behoefte is aan de gezamenlijke ontwikkeling van gericht innovatiebeleid in regio's en industriële sectoren; dit vraagt om snellere vooruitgang op het gebied van deep tech, het koppelen van de groene en de digitale transitie en de SDG's.

De aard van innovatie: plaatsgebonden, structureel en transformerend, met nadruk op impact

22. Het Europese innovatiebeleid moet, samen met het Europese onderzoeksbeleid, zorgen voor de beschikbaarheid van hoogwaardige wetenschap om innovatie te stimuleren en de samenleving en het bedrijfsleven te helpen de crises en uitdagingen waarmee alle steden en regio's in de EU momenteel worden geconfronteerd het hoofd te bieden. Het CvdR wijst op de blijvende belangrijke rol van Europese regionale financiering via het EFRO en het Fonds voor een rechtvaardige transitie. Het dringt er bij de regeringen van de lidstaten en de lokale en regionale overheden op aan rekening te houden met de verklaring van de Europese Commissie (*) dat het regelgevingskader voor 2021-2027 voor cohesiebeidsfondsen onder gedeeld beheer en fondsen onder direct beheer sterkere synergieën tussen het EFRO en Horizon Europa mogelijk maakt.

23. Het gezamenlijke actieplan van de Europese Commissie en het CvdR op het gebied van onderzoek, innovatie, onderwijs en daarmee verband houdende beleidsmaatregelen om de kennisstromen in heel Europa en collaboratief leren te bevorderen, biedt kansen om onderzoekers, ondernemers en het maatschappelijk middenveld in staat te stellen hun regionale onderzoeks- en innovatie-ecosystemen te consolideren en onder te brengen in een pan-Europees expertisenetwerk.

24. De EU-middelen uit de faciliteit voor herstel en veerkracht (vooral bedoeld voor het herstel en de economische vernieuwing na COVID-19) en het Fonds voor een rechtvaardige transitie (vooral bedoeld ter ondersteuning van steenkool- en andere regio's die het zwaarst worden getroffen door de transitie naar klimaatneutraliteit) hebben nog niet hun volledige innovatiebevorderende werking kunnen ontwikkelen, vooral omdat de processen om de middelen te besteden zeer traag verlopen en aan strenge EU-staatssteunregels zijn onderworpen.

25. Het Comité beklemtoont het belang van de rol van de lokale en regionale overheden en het CvdR, die burgers en hun democratisch gekozen vertegenwoordigers in staat stellen invloed uit te oefenen op de richting en het doel van innovatie, en als gebruikers/innovators oplossingen te ontwikkelen. In dit verband is het belangrijk om lokale en regionale op alle mogelijke manieren te faciliteren en te ondersteunen en ervoor te zorgen dat zij goed zijn toegerust om innovatie op lokaal niveau te bevorderen.

26. De innovatieagenda en de agenda voor betere regelgeving moeten beter op elkaar worden afgestemd door gebruik te maken van de recente bevindingen van het RegHub-netwerk van het CvdR inzake overheidsopdrachten (†) en het wegnemen van belemmeringen voor overheidsinvesteringen (‡), en door lokale en regionale ontwikkelingsactoren te betrekken bij het vinden van innovatieve regelgevingsoplossingen die innovatie bevorderen. Het is voor de integratie van beide agenda's van essentieel belang dat hier wordt gekozen voor een benadering die is gebaseerd op de gemeenschappelijke industriële en maatschappelijke rijkdommen.

27. Wat het onderzoeksbeleid van de EU, de EOR-beleidsagenda en het EOR-forum betreft, pleit het CvdR voor een meer open besluitvorming waarin de burgers een actieve rol spelen en waarbij ten volle rekening wordt gehouden met de bijdrage van het CvdR en regionale belanghebbenden. Dit betekent dat bij de keuze van de uitdagingen die de EU moet aanpakken meer rekening wordt gehouden met de publieke waarde van wetenschap en innovatie, terwijl tegelijk het maatschappelijk draagvlak wordt gecreëerd dat nodig is voor de verdere ontwikkeling en uitvoering.

Specifieke opmerkingen met betrekking tot de vijf vlaggenschipinitiatieven

Vlaggenschipinitiatief betreffende financiering voor deeptech-doorgroeibedrijven

28. De meeste Europese landen hebben een goed functionerende financiële markt die gebaseerd is op door de nationale overheid gesteunde durfkapitaal- en private-equitymarkten. Het voorgestelde fonds van de Europese Innovatieraad (EIC), dat overheidssubsidies en investeringen in geduldkapitaal verstrekt, moet extra waarde op de markt brengen en voorkomen dat het bestaande fonds wordt verstoord.

(*) Brussel, 5.7.2022, C(2022) 4747 final, Annex to the Communication to the Commission approval of the content of a draft Commission Notice on the synergies between ERDF programmes and Horizon Europe.

(†) <https://cor.europa.eu/en/engage/Documents/RegHub/report-consultation-01-public-procurement.pdf>

(‡) <https://cor.europa.eu/en/engage/Documents/RegHub/RegHub%20report%20on%2021%20century%20rules.pdf>

29. Het CvdR benadrukt dat er financiering nodig is voor initiatieven die gunstige voorwaarden scheppen voor nieuwe en innovatieve technologiebedrijven zodat deze in hun lokale gebied kunnen blijven opereren, waarbij gebruik wordt gemaakt van synergieën en wordt gezorgd voor aanvullende complementariteit met andere lokale actoren, zoals onderzoeksorganisaties en andere bedrijven.

30. Een sterkere koppeling tussen onderzoek en innovatie moet gepaard gaan met een doeltreffende verspreiding van de resultaten van projecten in het kader van het onderzoeksprogramma Horizon, waarbij in het bijzonder aandacht moet uitgaan naar de waarde ervan voor de verbetering van regionale innovatie-ecosystemen en de kennisdriehoek (onderzoek, onderwijs en innovatie), en voor het dagelijks leven van de burgers in steden en regio's, met name op het gebied van werkgelegenheid en welzijn. De resultaten van de Horizon-onderzoeksprojecten moeten op doeltreffende wijze worden verspreid op de opendataportalen van de instellingen.

31. De EIC en zijn portefeuille zijn niet algemeen bekend bij Europese industrieën, start-ups, scale-ups en kmo's. De toegang tot de EIC-diensten moet eenvoudiger en gebruiksvriendelijker zijn.

32. Het EIC-fonds zou als katalysator moeten werken, met een lange maar duidelijk afgebakende tijdshorizon. Het CvdR dringt erop aan dat succesvolle uitstappen mogelijk worden gemaakt dankzij beursintroducties (initial public offerings, IPO's).

33. Het CvdR stelt voor de nadruk te leggen op nieuwe bedrijven en ecosystemen die zeer grote investeringen met een lange tijdshorizon vereisen, zoals batterijen voor elektrische auto's, waterstof en halfgeleiders, waarvoor niet vroeg genoeg rechtstreekse particuliere financiering kan worden aangetrokken. Op verandering gerichte investeringen vereisen "geduldige" overheidsfinanciering, en niet zozeer particuliere financiering, die vooral "marktinnovatie" aanstuurt.

34. "Creatieve spanningen" en "creatieve destructie" zijn een doeltreffende manier om iets volledig nieuws uit te vinden en samen potentieel baanbrekende initiatieven op te zetten. Dit vereist deels het gebruik van EU-financiering voor het vasthouden, aantrekken en reorganiseren van talenten en middelen van hoogwaardige marktgerichte initiatieven die soortgelijke uitdagingen hebben aangepakt met behulp van ervaren langlopende bedrijfsgeoriënteerde en/of publiek-private partnerschappen.

35. Europa moet het hele innovatieproces ter plaatse versnellen door het screenen van creatieve ideeën, experimenteren, testen, prototyping, benchlearning en opschaling. De Europese Commissie moet blijk geven van haar innovatievermogen door nieuwe financieringsvormen te creëren voor lokale activiteiten die reeds in hun beginfase een inherent mondiaal potentieel laten zien. Deze EU-financieringsregelingen zouden de financiering van de nationale en regionale haalbaarheid moeten aanmoedigen, onder meer door actief gebruik te maken van de cohesiefondsen.

36. De Europese Commissie zou het voortouw moeten nemen en het belangrijkste structurele probleem op de aandelenmarkt moeten aanpakken door beursgenoteerde ondernemingen in staat te stellen om, zonder omslachtige procedures, nieuwe aandelen uit te geven en aan de markt te verkopen.

37. Het Comité benadrukt dat een innovatieagenda weliswaar pas kans van slagen heeft als oude producten en diensten voortdurend door nieuwe kunnen worden vervangen, maar dat de versturende effecten ervan moeten worden opgevangen via codesign en coconstructie, om zo te zorgen voor een draagvlak voor de lange termijn; hierbij dienen ook de lokale en regionale actoren te worden betrokken.

Vlaggenschipinitiatief betreffende experimenteerruimten en overheidsopdrachten die deeptech-innovatie mogelijk maken

38. Het CvdR benadrukt het belang van het Open Discovery-proces en verwijst naar eerdere studies en beproefde methoden om samenwerkings- en experimenteerprocessen op verschillende niveaus te organiseren en te beheren bij radicale systemische transformaties. Het erkent dat de professionele capaciteiten en werkplekken moeten worden verbeterd om leeromgevingen te worden die uitvoerbare ideeën opleveren door gunstige voorwaarden te scheppen voor vertrouwen en experimenten in gezamenlijke projecten met goedgekeurde visies, doelstellingen, strategieën en actieplannen.

39. In een aanpak die gebaseerd is op samenwerking op verschillende niveaus, moeten oplossingen voor lokale problemen in de meeste gevallen samen met alle actoren van de viervoudige helix gezamenlijk en in realistische omstandigheden worden ontwikkeld. Deze ontwikkeling zal leiden tot snel leren, opschaling en snelle correcties in het

innovatietraject, terwijl bepaalde onderdelen van de coördinatie en monitoring plaatsvinden in de vorm van transregionale netwerken. Het doel is te kijken wat mogelijk is, de lat hoger te leggen en “het onmogelijke mogelijk” te maken, om vervolgens alternatieve praktijken te vergelijken en succesvolle en mislukte experimentetrajecten te evalueren en ervan te leren, en de verspreiding en toepassing van innovatie buiten de oorspronkelijke context aan te moedigen.

40. Het CvdR herhaalt dat gedegen monitoring en beoordeling van innovatie essentieel zijn voor een doeltreffende uitvoering van de beleidsmaatregelen, en herinnert aan het gebruik en de verdere ontwikkeling van het regionaal innovatiescorebord voor regionale plaatsgebonden beleidsmaatregelen⁽⁷⁾. Dit is immers een essentieel instrument om de prestaties van regionaal innovatiebeleid te vergelijken en benchlearningprocessen tussen regio's te organiseren, om zo de regionale innovatie-ecosystemen en slimme specialisatie te verbeteren.

41. Grootschalige experimenten vereisen Europese partnerschappen in het kader van Horizon Europa, het gebruik van innovatieve overheidsopdrachten en ondersteuning van de Europese Innovatieraad (EIC) gedurende de hele innovatiecyclus, van de eerste onderzoeksfase tot de validering van concepten, de technologieoverdracht en de financiering en schaalvergroting van experimenten, bedrijven en start-ups om als inspiratiebron te dienen en te slagen in belangrijke projecten van gemeenschappelijk Europees belang (IPCEI's) en waterstofvalleien.

Vlaggenschipinitiatief voor het versnellen en versterken van innovatie in Europese innovatie-ecosystemen in de hele EU en voor het dichten van de innovatiekloof

42. Het CvdR stelt voor dat de regionale innovatievalleien, samen met toonaangevende instellingen voor hoger onderwijs (IHO's), essentiële katalysatoren voor maatschappelijke en industriële reconversie worden en regio's met vergelijkbare specialisatiegebieden in staat stellen samen te werken en gezamenlijke innovatieprojecten te ontwikkelen. In dit verband zal een alomvattend, gecoördineerd en decentraal systeem voor de monitoring en evaluatie van de programma's nodig zijn.

43. Om de gestelde doelen te bereiken, zullen Horizon Europa (100 miljoen EUR) en de interregionale innovatie-investeringen (70 miljoen EUR) in het kader van het EFRO alleen middelen beschikbaar stellen voor het oorspronkelijke kader, dat vervolgens zal moeten worden ondersteund met veel grotere inspanningen en bijbehorende financiering. Het CvdR dringt er bij de Europese Commissie op aan doeltreffende synergieën tussen deze financieringsstromen tot stand te brengen door voort te bouwen op initiatieven zoals de partnerschappen voor regionale innovatie (PRI's) en het netwerk van Europese digitale-innovatiehubs (EDIH's).

44. Het CvdR is ingenomen met de doeltreffende maatregelen van de Europese Commissie ter bevordering van de regionale dimensie in het EU-beleid en regionale innovatie-ecosystemen als de sleutel tot de versterking van het concurrentievermogen van Europa en de verwezenlijking van de strategische autonomie van de EU voor slimme en duurzame groei. Instellingen voor hoger onderwijs (IHO's) vormen de kern van regionale innovatie-ecosystemen, samen met een sterke cultuur van start-ups en bedrijven. Alle IHO's, maar met name universiteiten voor toegepaste wetenschappen en andere soortgelijke IHO's die actief zijn op het gebied van de ontwikkeling van praktijkvoorbeelden, moeten hun rol als actieve aanjagers van regionale innovatie versterken, zorgen voor de opleiding van de vakkrachten waaraan behoefte is, nieuw talent aantrekken, ook uit de praktijk, en de overdracht van belangrijke technologische innovaties aan het lokale bedrijfsleven mogelijk maken.

45. Het CvdR wijst op de belangrijke rol van beroepsonderwijs, met bijzondere aandacht voor de opleiding van technici en andere praktijkgerichte professionals, bij de uitvoering van deze nieuwe innovatieagenda.

46. De Europese agenda voor deep-tech-innovatie staat voor een fundamentele uitdaging, omdat het ontbreekt aan voldoende stimulansen, ervaringen en middelen om belanghebbenden te betrekken bij een systemische transitie. Er zijn ook stimulansen nodig om ervoor te zorgen dat topinstellingen voor hoger onderwijs het motto “publiceren of ten onder gaan” loslaten en zich meer gaan richten op het aanpakken van dringende en grote maatschappelijke uitdagingen en het ondersteunen van deep-tech-innovatie en wereldwijde technologieoverdracht in samenwerking met het bedrijfsleven.

47. Instellingen voor hoger onderwijs moeten samen met de andere actoren van de viervoudige helix de rol en verantwoordelijkheden vastleggen van professionele orkestratoren van lokale ecosystemen waarin onderzoekers, studenten en bedrijven samen experimenteren en nieuwe technologieën uittesten in de nieuwe ondernemerschaps- en innovatiecultuur.

⁽⁷⁾ CoR-517-2020.

48. Het CvdR wijst er nogmaals op dat de initiatieven om de twee innovatiekloven te dichten, gericht moeten worden gefinancierd teneinde wereldwijde partnerschappen op topniveau met diverse actoren te faciliteren en deze ook open te stellen voor partners uit minder goed presterende landen en regio's. Deze zijn van cruciaal belang voor de totstandbrenging van een robuuster en samenhangender innovatie-ecosysteem in de EU.

49. Het Comité herhaalt dat de EOR-hubs die besluitvormers en actoren op het gebied van onderzoek, ontwikkeling en innovatie met elkaar verbinden, een ideaal instrument zijn om de voordelen van een plaatsgebonden benadering van wetenschap en innovatie ten volle te benutten bij de cocreatie van nieuwe oplossingen om de huidige crises aan te pakken via een regionale bottom-upbenadering.

50. Het CvdR beveelt aan dat via het Enterprise Europe Network wordt gezorgd voor internationale technologieoverdracht en technologische samenwerking op het gebied van O&O&I.

Vlaggenschipinitiatief voor het stimuleren, aantrekken en behouden van deeptech-talenten

51. Het CvdR pleit voor de opstelling van een specifiek actieplan met stimulansen en adequate financiering om instellingen voor hoger onderwijs aan te moedigen een actieve rol te spelen bij het oplossen van grote maatschappelijke uitdagingen, het bevorderen van Europese deeptech-innovatie, industriële samenwerking en integratie, en om het in Europa benodigde talent op te leiden.

52. Het CvdR wijst op de rol van IHO's, en met name studenten, als katalysatoren tussen start-ups en de wetenschapswereld, en op de rol van partnerschappen tussen universiteiten en de industrie bij de ondersteuning van deeptech-innovatie en technologieoverdracht. IHO's moeten de drijvende kracht worden achter de structurele verandering die nodig is om deeptech-innovatie te versnellen en zo talenten in Europa op te leiden en te behouden. Technologiecentra kunnen in dit verband een belangrijke rol spelen als bemiddelaars en facilitators.

53. De beste instellingen voor hoger onderwijs zouden, net zoals in de VS, het goede voorbeeld moeten geven bij de mentaliteitsverandering in de richting van een samenleving waarin ondernemerschap, start-ups en groeibedrijven, samenwerking tussen universiteiten en het bedrijfsleven, deep tech en het aanpakken van maatschappelijke uitdagingen worden gewaardeerd.

54. Het Comité bevestigt nogmaals dat het Europees Instituut voor innovatie en technologie (EIT), zijn kennis- en innovatiegemeenschappen (KIG's) en hun portfolio's nog maar weinig bekendheid genieten bij steden, regio's, studenten, burgers en de academische wereld overall in Europa.

Vlaggenschipinitiatief betreffende betere instrumenten voor de beleidsvorming

55. Het CvdR beveelt aan om via het initiatief Partnerschappen voor regionale innovatie (PRI) en de samenwerking tussen het GCO, DG RTD, DG GROW, DG REGIO en het CvdR meer inzicht te krijgen in de veranderende aandacht voor innovatie in de lokale en regionale beleidsvorming. Daartoe dient te worden samengewerkt met de gebieden die betrokken zijn bij het PRI-proefproject van het CvdR en het GCO en met ervaren, op innovatie gerichte Europese netwerken zoals Earto, Errin en ENoLL.

56. Dit vlaggenschipinitiatief omvat actiepunten die zeer relevant zijn voor regio's en steden. Het CvdR is verheugd over de opmerking van de Europese Commissie dat zij de regio's terzijde zal staan bij het ontwerpen en uitvoeren van beter innovatiebeleid, en stelt voor te onderhandelen over een gezamenlijk uitvoeringsplan waarin rekening wordt gehouden met verschillende elementen van de innovatieagenda en dit advies.

57. Het CvdR herinnert (alle regio's) eraan dat deze nieuwe innovatieagenda een belangrijke poging is om samen nieuwe instrumenten te creëren teneinde prangende maatschappelijke uitdagingen aan te pakken die Europese samenwerking vereisen, en beveelt aan dat de Europese Commissie PRI's en andere instrumenten gebruikt om steden en regio's te ondersteunen bij het opstellen van hun regionale innovatieagenda's en samen met hun belanghebbenden meer vaart te zetten achter innovatiemaatregelen.

58. Het is het erme eens dat belangrijke terminologie, indicatoren, datataxonomie en vergelijkbare datasets moeten worden gedefinieerd en gebruikt ter ondersteuning van een empirisch onderbouwde beleidsvorming; de desbetreffende gegevens moeten worden gepubliceerd op institutionele opendataportalen om de toegang, het gebruik en de raadpleging ervan te vergemakkelijken.

Volgende stappen

59. Het CvdR stelt voor dat het Gemeenschappelijk Centrum voor onderzoek (JRC) een Europese virtuele samenwerkingsarena creëert voor het delen, experimenteren en testen van methoden, instrumenten en praktijken voor O&O&I-beleid en -maatregelen waarvan de lidstaten, regio's en gemeenten gebruik kunnen maken bij het opstellen en uitvoeren van hun innovatiebeleid.
60. Het CvdR benadrukt dat het verdere verloop van de innovatieagenda een regelmatige beoordeling van de vooruitgang en aanpassingen vereist, met de betrokkenheid van belanghebbenden.
61. Het is van cruciaal belang om de synergie en samenwerking tussen belangrijke EU-initiatieven te versterken en te laten zien hoe dit bij de uitvoering van de nieuwe Europese innovatieagenda op lokaal en regionaal niveau in de praktijk verloopt. In dit verband moeten de EU en de regeringen van de lidstaten meer gebruik maken van de synergieën tussen de verschillende Europese en nationale financieringsbronnen die met name bedoeld zijn om de innovatiebasis van steden en regio's te versterken.
62. De toenemende Europese bedrijfsontwikkeling en schaalvergroting vereisen dat politieke leiders op alle niveaus zich veel meer dan tot dusver inzetten voor de financiering van O&O&I en daarmee nieuwe groeiplatforms en invloedrijke plaatsgebonden open innovatie-ecosystemen in heel Europa uitbreiden. Voor de pioniersfase kan een beroep worden gedaan op de regio's en -steden die betrokken zijn bij het PRI-proefproject.
63. Er moet meer aandacht uitgaan naar een betere methodologische ontwikkeling zodat op alle bestuursniveaus systemische transformatieprocessen kunnen worden uitgevoerd die op de eerste plaats gericht zijn op transformatieve innovaties om mondiale uitdagingen het hoofd te bieden. Een van de doelstellingen is om bij deze transformatieprocessen meer gebruik te maken van de beste wetenschappelijk onderbouwde kennis. Daarnaast is het de bedoeling om gezamenlijk lokale praktijken voor Europees leiderschap te ontwikkelen op gebieden waar Europa al sterk staat, zoals de Green Deal, de dubbele-transitiebenadering en de versterking van de strategische veerkracht.
64. Het Comité dringt erop aan dat Europa zich opmaakt voor de mondiale wedloop om talent en leiderschap op het gebied van wetenschap, technologie, engineering, wiskunde en innovatievermogen, en verwijst daarbij naar twee VS-initiatieven: het nieuwe financieringsinitiatief van de National Science Foundation (NSF), namelijk het programma Regional Innovation Engines (motoren achter regionale innovatie), dat innovatie-ecosystemen overal in de VS stimuleert en bevordert, en het Regional Entrepreneurship Acceleration Program (programma voor de versnelling van regionaal ondernemerschap) van het MIT, een wereldwijd initiatief dat regio's helpt de economische groei te versnellen en sociale vooruitgang te bevorderen via innovatiegericht ondernemerschap.
65. De innovatieagenda heeft alleen kans van slagen als versnippering wordt voorkomen en de maatregelen doeltreffend worden uitgevoerd. Europa zal wereldleider worden op het gebied van wetenschap, het industrieel apparaat, dynamische ecosystemen voor start-ups, voorwaarden voor innovatie en het aanwezige talent — en dit zal gunstige voorwaarden scheppen voor de Europese Green Deal en de SDG's van de VN.

Brussel, 1 december 2022.

*De voorzitter
van het Europees Comité van de Regio's*

Vasco ALVES CORDEIRO
